

EXAMENEISEN

ter verkrijging van het Diploma Kerkmuziek,
rechtgevend op

BEVOEGDHEIDSVERKLARING III

organist

als bedoeld in de
Generale Regeling Kerkmusici
van de Protestantse Kerk in Nederland

Opgesteld mede onder verantwoordelijkheid van:

-
- Gereformeerde Organistenvereniging
- Koninklijke Nederlandse Organistenvereniging
- Vereniging van Gereformeerde Kerkorganisten

Inhoud

Hoofdstuk I	Eisen voor de organist	blz. 2 t/m 11
Hoofdstuk II	Examenreglement	blz. 12 en 13
Hoofdstuk III	Adressen	blz. 14
Hoofdstuk IV	Vrijstellingen	blz. 15

Driebergen, 21 april 1994
Utrecht, mei 2004

Eisen voor de organist

A. Algemene Muziektheorie	blz. 3
B. Solfège	blz. 4
C. Muziekgeschiedenis en Kennis van het Repertoire	blz. 5
D. Liturgiek	blz. 6
E. Hymnologie	blz. 7
F. Gemeentezang	blz. 8
G. Orgelspel	blz. 9
1 Het plaatsen van een bas	
2 Begeleiding	
3 Voorspel	
4 Literatuur	
5 Orgelbriefje	
H. Orgelbouw	blz. 10
I. Registratie en Uitvoeringspraktijk	blz. 10

A. Algemene Muziektheorie

Kennis van:

- a. het muziekschrift
- b. maat en maatsoorten
- c. tempo- en karakter aanduidingen
- d. dynamiek/dynamische tekens
- e. articulatie/frasering
- f. versieringen
- g. toonladders/reeksen/modi
- h. intervallen
- i. drieklanken en hun omkeringen
- j. dominant-, klein, halfverminderd en verminderd septime-akkoord met hun omkeringen
- k. geluidsleer
- l. instrumenten

Verplichte literatuur,
tevens niveaubepaling:

Module 1 Algemene Muziektheorie *

Aanbevolen literatuur

Bernard Nelleke, Eenvoudige Algemene Muziektheorie, Ed Heu-
wekemeijer (m.u.v. de hoofdstukken 19, 23, 27, 31, 33 en 35-
39)

* zie blz. 14

B. Solfège

1. Melodisch

- a. het herkennen en benoemen van intervallen t/m het octaaf, op- en neerwaarts
- b. het van blad zingen van een melodie (b.v. uit het Liedboek voor de Kerken)
- c. het nazingen van een korte melodie
- d. het noteren van een eenvoudige (voorgespeelde) melodie

2. Ritmisch

- a. het herkennen en benoemen van elementaire maatsoorten:
2 4 3 6 5
4 4 4 8 4
- b. het naspelen van een kort ritmisch gegeven
- c. het noteren van een eenvoudig (voorgespeeld) ritme

Aanbevolen literatuur

Het muzikale gehoor (vorming en ontwikkeling)
333 elementaire oefeningen (deel II uit "Chorschule")
Lehrbuch der Gehörbildung
Oefening voor het muzikaal gehoor.

C. Muziekgeschiedenis en Kennis van het Repertoire

Kennis van:

- a. de indeling in stijlperioden
- b. de belangrijkste kenmerken, componisten en composities uit deze perioden
- c. de muziekgeschiedenis in cultuurhistorisch verband
- d. de kerkmuziek uit deze perioden
- e. de voornaamste orgelcomponisten, belangrijke orgelwerken, stijlkenmerken en het herkennen van compositietechnieken
- f. orgelmuziek, rekening houdend met de eisen die de eredienst aan het orgelspel stelt

Module 2 Geschiedenis

Aanbevolen literatuur

Otto Hamburg, Muziekgeschiedenis in voorbeelden (Aula)
Kurt Sachs, Geschiedenis der Muziek (Aula)
Sesam atlas van de Muziek, 2 delen, Bosch en Keuning
50 Voorbeelden uit de geschiedenis van de orgelmuziek, uitg.
G.O.V.*
Jan D. van Laar c.s., Orgelmuziek in historisch en liturgisch
kader. Uitg. N.S.G.V./S.L.S.K. *

* zie blz. 14

D. Liturgiek

Aan de hand van een door de kandidaat zelf opgestelde en ingevulde orde van dienst voor een nader aan te geven zon-of feestdag in het kerkelijk jaar zal worden getoetst de kennis van:

- de belangrijkste typen orden van dienst van Schrift en Tafel, zoals die op dit moment in reformatische kerken in gebruik zijn, en van hun ontstaan.
- bijzondere diensten, met name de doopliturgie, de orde bij de bevestiging van ambtsdragers, de huwelijksinzegening en diensten rondom de uitvaart.
- de getijden, met name het morgen- en avondgebed, en hun ontstaan.
- de relatie bijbel en liturgie.
- structuur en ontstaan van het kerkelijk jaar, met speciale aandacht voor de joodse wortels.
- de opzet van de voornaamste leesroosters.
- een aantal liturgische begrippen, zoals: liturgie, gedenken, vieren, symbool, teken, offer, gebed, maaltijd, doop.

Verplichte literatuur,
tevens niveaubepaling:

M.A. Vrijlandt, *Liturgiek*, de delen B. en C, uitgave (Meinema) - Boekencentrum
Dienstboek, een proeve. Delen 1 t/m 5

Aanbevolen literatuur

J.P. Boendermaker, *Drie maal drie is negen*, Boekencentrum, Zoetermeer 1991
W.R. van der Zee, *Op de dag van het licht*, Boekencentrum, Zoetermeer
De adem van het jaar; Prof. dr G. van der Leeuwstichting *
Onze hulp, Prof.dr G. van der Leeuwstichting *
Proeven voor de eredienst:
afl. 1 - Liturgie in dagen van rouw
afl. 2 - Bevestiging van Ambtsdragers
afl. 3 - Doop en belijdenis
alle: Boekencentrum
G. Warnink, *Liturgie in losse woorden*; Kok, Kampen
M.A. Vrijlandt, *Liturgiek*, deel A.

* zie blz. 14

E. Hymnologie

Kennis van:

- de geschiedenis van het kerklied vanaf de middeleeuwen tot en met heden, voor zover dat in het Liedboek voor de Kerken voorkomt
- kenmerken van tekst en melodie van het kerklied uit heden en verleden
- de functies van het kerklied in de liturgie
- de inhoud en achtergrond van het Liedboek voor de Kerken
- de inhoud en achtergrond van Gezangen voor Liturgie
- recente ontwikkelingen op het gebied van het kerklied
- andere vormen van gemeentezang dan strofische.

Verplichte literatuur,
tevens niveaubepaling:

G.E. Zevenbergen en J.R. Luth, *Kleine geschiedenis van het kerklied*, uitg. Cie. voor de Kerkmuziek *

H. Kriek, *Structuren van het kerklied*, uitg. Cie. voor de Kerkmuziek *

Module 2 Geschiedenis

Aanbevolen literatuur:

Compendium ... bij het Liedboek voor de Kerken, inleidende hoofdstukken, uitg. Prof.dr G.v.d. Leeuw-stichting

I. de Sutter, *De dienst van het Lied*, Emmaus Brugge 1974

I. de Sutter, *Psalmen, Hymnen, Liederen*, Emmaus Brugge 1978

I. de Sutter, *De lofzang van alle tijden*, Emmaus Beveren, uitg. Gottmer/Nijmegen 1983

C.P. van Andel, *Tussen de regels*, Boekencentrum, Zoetermeer

E. Westra, *Het jaar rond*, Wolters-Noordhoff, Groningen 1979

J.van Biezen, *Het kerklied en zijn tempo*, Centrum v.d. Kerkzang,

B. Schuurman, *Alternatim-zingen*, Centrum v.d. Kerkzang, *

F. Mehrrens, *Kerk en Muziek*, Boekencentrum, Zoetermeer 1961

F. Mehrrens, *Muziek op woorden*, Ten Have, Baarn 1976

* zie blz. 14

F. Gemeentezang

- de kandidaat oefent met een groep enkele liederen en liturgische stukken die gekozen worden uit een door hem/haar samengestelde lijst van 20 liederen, welke in grote lijnen de ontwikkeling van het kerklied door de eeuwen heen weergeeft, met toevoeging van 1 Ordinarium uit *het Dienstboek, een proeve*.
- de kandidaat maakt bij het instuderen van de liederen en/of liturgische stukken gebruik van de stemvork en hij moet een korte, ter zake dienende informatie over het lied, zoals tekst, structuur van de melodie en liturgische functie aan kunnen geven.
- hierbij dient de kandidaat te letten op:
 - a. het zuiver en ritmisch nauwkeurig voorzingen
 - b. het "juiste" tempo
 - c. een duidelijke dirigeerbeweging
 - d. een didactische aanpak

Verplichte literatuur:

Liedboek voor de Kerken

Dienstboek PKN

Module 9 Het leiden vande gemeentezang

* zie blz. 14

G. Orgelspel

1. Het plaatsen van een bas

- a. Het kunnen spelen van tonica, subdominant en dominant onder een gegeven tonale melodie (-incl. eventuele modulatie)
- b. Het kunnen spelen van een bas onder een gegeven modale melodie met aandacht voor de aspecten van het eigen karakter van de modus.

2. Begeleiding

Het kunnen spelen van bestaande begeleidingen van:

- a. een aaneengesloten reeks van 25 psalmen.
- b. een niet aaneengesloten reeks van 25 kerkliederen
- c. ordinariumdelen zoals Kyrie, Gloria, Credo, enz.

NB Bij het begeleiden is pedaalspel verplicht. De kandidaat moet minimaal 5 op de lijst aangegeven koralen met uitkomende stem in de sopraan kunnen spelen en 5 psalmzettingen in de tenor.

3. Voorspel

- a. Het kunnen spelen van voorspelen zoals genoteerd in de gebruikte begeleidingsboeken en behorend bij de voor het examen gekozen begeleidingen.
- b. Het improviseren van een intonatie/kort voorspel met gebruikmaking van een gedeelte van de bestaande begeleiding of een volledig geïmproviseerd voorspel/intonatie (Bij het improviseren van een langer voorspel mag een en ander fragmentarisch zijn genoteerd.)

Aanbevolen literatuur

Ernst-Otto Göring: Improvisation - Leicht gemacht, Ed. Merseburger 1143

Kees van Eersel : Improvisatie, Gooi en Sticht 1992

Willem Vogel : Voorspelen in de eredienst, I en II, Cie. voor de Kerkmuziek

4. Literatuur

Het kunnen spelen van een programma met een maximale tijdsduur van 30 minuten waarin onderstaande stijlperiodes en muzikale genres zijn vertegenwoordigd.

<u>Stijlperiodes</u>	<u>Genres</u>
Vroeg barok	b.v Variaties over Psalm 140 Jan P. Sweelinck
Barok b.v	Partita J. Pachelbel
Galante stijl	b.v Klavierübung J.L. Krebs
Romantiek	b.v 30 Choralvorspiele Max Reger op. 135
Modern	b.v. Choralvorspiele Helmuth Walcha (w.o. een recent Ned. orgelwerk)

(Minimaal de helft van de werken dient met pedaal te zijn.)

5. Het orgelbriefje

Het kunnen spelen van een orde van dienst volgens opgave welke de kandidaat een week voor het examen krijgt toegezonden (ordinarium en proprium).

Verplichte literatuur,

Module 5 Begeleiden van de gemeentezang

Module 6 Inleiden van de gemeentezang

H. Orgelbouw en Geschiedenis van het instrument

- a. Grondige kennis van orgelbouw en historie van het instrument
- b. Het kunnen stemmen van een tongwerk

Verplichte literatuur,
tevens niveaubepaling:

Module 7 De bouw van het orgel

I. Registratie en uitvoeringspraktijk

Kennis van:

- a. de voornaamste registratieprincipes uit de verschillende stijlperioden
- b. uitvoeringspraktijken uit de verschillende stijlperioden

Verplichte literatuur,
tevens niveaubepaling:

Module 4 Het spelen van literatuur

* zie blz. 14

TOELICHTING BIJ HET EXAMENONDERDEEL ORGELSPEL

Het praktisch orgelexamen zal worden afgelegd in de vorm van een gefingeerde eredienst (zonder gemeente en voorganger).

De te toetsen onderdelen komen alle aan bod in de verschillende muzikale elementen van een 'orde van dienst', die de kandidaat in haar geheel doorloopt.

De te toetsen onderdelen zijn:

- voorspel/intonatie (minimaal één langer voorspel, en één geïmproviseerde intonatie,
- begeleiding (minimaal één zetting met uitkomende c.f. in sopraan, en (bij de psalmen) minimaal één zetting met uitkomende c.f. in tenor [pedaal verplicht],
- het spelen van een bas bij een onvoorbereide melodie,
- orgelliteratuur

Er zal niet alleen gelet worden op technisch kunnen van de kandidaat (bijv. het volhouden van de tactus bij de overgang van voorspel naar begeleidingszetting, en tussen de coupletten), maar ook op betrokkenheid en alertheid (bijv. het interpreteren van de verschillende karakters van liedteksten).

De 'orde van dienst' ziet er als volgt uit:

Preludium			literatuur
Intochtspsalm	psalm		
Kyrië en Gloria		ordinarium	
Graduale	psalm		
Schriftlied	gezing		
Uitleg en verkondiging			
Lied	gezing		
Sanctus en Benedictus		ordinarium	
Agnus Dei		ordinarium	
Communiemuziek			literatuur
Slotlied	gezing		
Postludium			literatuur

De 'orde van dienst' krijgt de kandidaat uiterlijk 8 dagen vóór het examen toegezonden waarbij de muzikale elementen door het bureau dan nader zijn ingevuld.

Er wordt gebruik gemaakt van een door de kandidaat uiterlijk 3 weken vóór het examen in te zenden lijst waarop vermeld (zie exameneisen):

- reeks van 25 psalmen,
- reeks van 25 gezangen,
- lijst met orgelwerken, minimaal 30 minuten,
- ordinarium-toonzetting.

Ten behoeve van de examencommissie vermeldt de kandidaat in de 'orde van dienst' (die tijdens het examen wordt overlegd) wanneer de volgende aspecten aan de orde zijn:

- intonatie,
- langer voorspel,
- uitkomende cantus firmus.

Tijdens het examen zal de examencommissie aangeven bij welk lied een bas geplaatst zal worden.

Overige examenonderdelen die getoetst en becijferd worden:

- registratie en uitvoeringspraktijk,
- stemmen tongwerk.

EXAMENREGLEMENT

voor het landelijk Examen Kerkmuziek

1. De examenonderdelen worden beoordeeld volgens het puntenstelsel 1-10.
2. De beslissing van de examencommissie is bindend.
3. Voor het behalen van het Diploma dient voor alle onderdelen een voldoende te zijn behaald.
4. Die onderdelen waarvoor een onvoldoende is behaald, kunnen maximaal tweemaal worden overgedaan. Hiervoor geldt een termijn van maximaal drie jaar, aansluitend aan het eerste jaar waarin men voor die onderdelen examen aflegde.
5. Op grond van behaalde diploma's/getuigschriften kan vrijstelling worden verkregen voor onderdelen van het examen. Deze dient te worden aangevraagd bij de landelijke examencommissie, met overlegging van een kopie van het betreffende diploma, tezamen met de bijbehorende cijferlijst.
6. Aanmelding dient, door middel van het aanmeldingsformulier, uiterlijk vier weken vóór de examendatum te geschieden.
7. Het verschuldigde examengeld dient gelijktijdig met het inzenden van het aanmeldingsformulier op de rekening van Bureau Kerkmuziek te worden overgemaakt. Aanmeldingen worden eerst na ontvangst van het verschuldigde examengeld in behandeling genomen.
In geval van toekenning van korting op het examengeld op grond van de examenduur (zie toelichting) vindt restitutie van het teveel betaalde bedrag plaats. De tarieven worden jaarlijks vastgesteld.
8. Bij afmelding na de sluitingsdatum vindt geen restitutie/kwijtschelding plaats, dan in door de landelijke examencommissie te beoordelen bijzondere gevallen.
9. De lijsten van voorbereide, c.q. uit te voeren muziek, dienen uiterlijk vier weken vóór het examen in het bezit te zijn van de landelijke examencommissie.
10. Bij *de bijzondere eisen voor cantor* geldt de bepaling dat voor het onderdeel SLAGTECHNIEK een voldoende dient te zijn behaald alvorens men het onderdeel I Praktijk mag afleggen.
11. Het I Praktijk onderdeel vindt, in de regel op een avond, op een aparte datum plaats.

Vastgesteld op 28 mei 1990

ad. 1 **De examen onderdelen/duur:**

SCHRIFTELIJK:	A	45 min.	MONDELING:	B	15 min.
	H	45 min.		C	15 min.
				D	30 min.
				E	30 min.

AAN HET ORGEL: (bij benadering)	G1	5 min.	CANTOR:	G	10 min.
	G2	10 min.		H	10 min.
	G3	10 min.		I	30 min.
	G4	20 min.		J	5 min.
	H	5 min.		K	10 min.
	I	10 min.			

GEMEENTE
ZANG: F 10 min.

ad. 7 **Het examengeld** bedraagt € 140,- behalve:
wanneer de examenduur korter is dan 60 minuten: € 70
tarieven per 1 – 1 - 2004

ad. 9 **Op te sturen lijsten:**

F	Gemeentezang:	<i>Organist</i> 20 liederen 1 ordinarium toonzetting	<i>Cantor</i> 50 liederen
G2	De begeleiding:	reeks van 25 psalmen lijst van 25 kerkliederen	
G4	Orgelliteratuur:	lijst orgelwerken	
Eisen cantor	Koorliteratuur:	20 liturgische composities	

Landelijke examencommissie:
Bureau Kerkmuziek
Postbus 8504, 3503 RM Utrecht
[t] 030 - 880 15 15
[e] kerkmuziek@pkn.nl

Bankrekeningnr. 69.96.42.914
t.n.v. Bureau Kerkmuziek PKN

L. Adressen muziekuitgeverijen

Prof. G. v.d. Leeuw-Stichting
Postbus 14055
3508 SC UTRECHT
tel: 030 - 254 65 18

Uitgeverij Musica Pro Deo
t.a.v. dhr. K. Baas
Dassenbos 161
2134 RD Hoofddorp
musica.pro.deo@hetnet.nl

Stichting voor de Kerkzang
Om de Kamp 9
7964 KT ANSEN
tel: 0522 - 47 25 70

Boekencentrum
afd. Verkoop
Postbus 29
2700 AA ZOETERMEER
tel: 079 - 361 54 81

Stichting Samenwerkende Nederlandse Korenorganisatie (SNK)
Plompetorengracht 3
3512 CA UTRECHT
tel: 030 - 231 31 74

N.S.G.V.
Plompetorengracht 1
3512 CA UTRECHT
tel: 030 - 233 10 10

VRIJSTELLINGEN VOOR ONDERDELEN VAN EXAMEN VOOR DIPLOMA KERKMUZIEK
Overzicht 1

* Orgel *

Is men in het bezit van het G.O.V.-diploma, dan wordt vrijstelling verleend voor:

G.O.V.-diploma

- A. * Algemene muziekleer
- B. * Solfège
- C. * Muziekgeschiedenis en Kennis van het Repertoire
- D. *
- E. *
- F. *
- G. 1. *
- 2. Het kunnen spelen van bestaande begeleidingen (reeks etc.)
- 3. *
- 4. Het spelen van orgelliteratuur
- 5. *
- H. * Orgelbouw en Geschiedenis van het instrument
- I. Registratie en Uitvoeringspraktijk.

Dus dient men examen af te leggen in:

- D. * Liturgiek
- E. * Hymnologie
- F. * Gemeentezang
- G. * 1. Het plaatsen van een bas
- * 3. Het spelen van een voorspel (bestaand); idem geïmproviseerd
- * 5. Het orgelbriefje (voorspelen(G.3) en zettingen;)

* wordt op de driejarige cursus kerkmuziek onderwezen.

N.O.V.-getuigschrift

Is men in het bezit van het N.O.V.-getuigschrift, dan wordt vrijstelling verleend voor:

- A. Algemene muziekleer
- B. Solfège
- C. Muziekgeschiedenis en Kennis van het Repertoire
- G. 2. Het kunnen spelen van bestaande begeleidingen
- 4. Het spelen van orgelliteratuur
- H. Orgelbouw en geschiedenis van het instrument
- I. Registratie en uitvoeringspraktijk.

Voor de overige onderdelen dient men alsnog het examen af te leggen.

Overzicht II

Vrijstellingen Diploma Kerkmuziek wegens diploma van:		G.O.V	N.O.V.	S.N.K.
Orgel				
A.*	Algemene muziekleer	x	x	x
B.*	Solfège	x	x	x
C.*	Muziekgeschiedenis en Kennis van het Repertoire	x	x	½
D.*	Liturgiek	-	-	-
E.*	Hymnologie	-	-	-
F.*	Gemeentezang	-	-	-
G1.*	Plaatsen van een bas	-	-	n.v.t.
2.	Het spelen van bestaande begeleidingen (reeks)	x	x	n.v.t.
3.*	Het spelen van een voorspel (bestaand en impr.)	-	-	n.v.t.
4.	Het spelen van orgelliteratuur	x	x	n.v.t.
5.*	Orgelbriefje	-	-	n.v.t.
H.*	Orgelbouw en Geschiedenis van het instrument	x	x	n.v.t.
I.*	Registratie en Uitvoeringspraktijk	x	x	n.v.t.

Cantoraat

A t/m/ F zie orgel, m.u.v. aanvullende eisen voor B en C (kennis van repertoire)

G.*	Stemvorming			x
H.*	Slagtechniek			x
I.*	Praktijk		-	
J.*	Partituurspel			x
K.*	Instrumentatie			-

* wordt op de driejarige cursus kerkmuziek onderwezen.

Rubricering volgens nieuw editie exameneisen. (M.i.v. 1-1-93)